

Nr. 39, december 2004

Een ontmoeting met levens die voorbij zijn

honderd jaar Kovelswade

Steengooed

utrechts
monumenten
fonds

Colofon

Onderzoek en tekst: Maroesja Brits en Joop van Markesteijn
Illustraties: alle foto's zijn gemaakt door de auteurs,
de twee tekeningen zijn gemaakt door Dirk van Sichem.

Layout en uitgavebegeleiding: Simon den Daas
Druk: Drukkerij van Mechelen BV
ISSN: 1383-0279

SteenGoed verschijnt drie maal per jaar en is een uitgave van de

STICHTING HET UTRECHTS MONUMENTENFONDS

Dorstige Hartsteeg 21, 3512 NV Utrecht
telefoon 030 - 2311761; fax 030 - 2332401
postrekening 427215

Het Utrechts Monumentenfonds beheert en restaureert monumentale woonhuizen in Utrecht. Voor minimaal 10,- per jaar of 200,- ineens is men begunstiger van de stichting. Men ontvangt dan het Jaarverslag, SteenGoed, de Nieuwsbrieven en uitnodigingen voor vergaderingen en excursies.

Een ontmoeting met levens die voorbij zijn

Wij hebben iets met begraafplaatsen. De dichter Jacques Bloem had evenzeer een speciale belangstelling voor kerkhoven. Hij kon tijdens zijn reizen, in de plaatsen waar hij door heen kwam, geen kerkhof overslaan. Hij nam er alle tijd voor om tussen de graven door te lopen, terwijl zijn reisgenoten andere plekken van het dorp bezichtigden.

Het 100-jarig bestaan van de 2e algemene begraafplaats Kovelswade in Utrecht is de gelegenheid om aan deze, als landschapstuin aangelegde, begraafplaats aandacht te besteden. Tijdens onze wandelingen kwamen wij op grafstenen meermalen de namen tegen van alom bekende personen uit Utrecht en omgeving. Hierover hebben wij gemeend niet te moeten schrijven, immers hun personalia en daden zijn genoegzaam bekend. Een graf trok onze aandacht soms door de vorm van de steen, soms door het gebruikte materiaal, soms door de teksten en symbolen. Het was niet de eerste keer dat van deze begraafplaats de grafzerken werden beschreven. Ruim 10 jaar geleden is er door 'Terebinth', een vereniging tot behoud van bijzondere grafmonumenten, een inventarisatie van verschillende begraafplaatsen gemaakt. Het viel ons op dat, in de jaren die verlopen zijn tussen de inventarisatie en onze wandeling, de onderhoudstoestand van verschillende graven minder is geworden. Ook het onderhoud aan bomen, planten, bodembedekkers en paden is minder dan voorheen.

Desondanks kunnen wij u een wandeling op deze begraafplaats van harte aanbevelen, waarbij de tekst van dit boekwerkje leidraad kan zijn. Achterin het boekje is een plattegrond van deze begraafplaats weergegeven en een persoonsregister van de besproken graven.

Begraafplaats Kovelswade.

Op 31 augustus 1904 werd, op uitdrukkelijk verzoek van de nabestaanden, Sytze Wijbren Taconis begraven op de nog niet officieel in gebruik genomen 2e Algemene Begraafplaats 'Kovelswade' aan de Koningsweg te Utrecht. Het was de eerste begrafenis op deze, nu 100-jarige, begraafplaats. Het graf van Taconis zal het begin van de wandeling op deze begraafplaats zijn. Maar eerst een korte beschrijving van het ontstaan van deze begraafplaats.

Ruim 70 jaar eerder, op 15 mei 1830, werd de 1e Algemene Begraafplaats 'Soestbergen' aan de Gansstraat in gebruik genomen. In 1870 werd de begraafplaats met ca. 9000 m² uitgebreid. De verwachting was dan ook dat hierdoor voor een groot aantal jaren en op ruime schaal in de behoefte aan grafruimte zou zijn voorzien. Niets bleek minder waar. De oppervlakte van de begraafplaats bedroeg ca. 6,5 ha. Maar door de aanleg, als landschapstuin, en door het afstaan van grafruimte aan particulieren, hetzij in eigendom, hetzij met het recht om daarin voor onbepaalde tijd te mogen begraven, was de beschikbare grafruimte aan het eind van de 19e eeuw nog maar 1,3 ha. In aanmerking genomen dat de lokale bevolking tussen 1830 en 1890 nagenoeg was verdubbeld van 47.000 tot 85.000 inwoners en daardoor ook het aantal begravingen toenam, zou uitbreiding van de bestaande of de aanleg van een nieuwe begraafplaats geen overbodige luxe zijn. In 1897 gaf de gemeenteraad toestemming aan het College van Burgemeester en Wethouders onderzoek in te stellen naar de mogelijkheden tot uitbreiding van ruimte voor graven.

Uit oogpunt van beheer is uitbreiding van de bestaande begraafplaats te prevaleren boven een 2e begraafplaats op een andere locatie in de stad. Vandaar dat ook als eerste werd nagegaan of de bestaande begraafplaats mogelijkheden bood verder uit te breiden. Dit was niet het geval. De 1e Algemene Begraafplaats 'Soestbergen' was aan alle zijden door wegen en in de loop der jaren door de spoorbaan naar Arnhem omsloten.

Een mogelijkheid was nog het terrein ten westen van deze begraafplaats, aan de overkant van de Laan van Soestbergen, tot aan de Oosterkade. Dit gebied was slechts 3,5 ha groot en eigendom van Mevrouw Jongeneel-de Heus. De 'nieuwe' begraafplaats werd dan gescheiden van de bestaande 1e Algemene Begraafplaats door de Laan van Soestbergen. Deze laan zou verbreed

moeten worden en dan toegang geven tot beide begraafplaatsen. Toch werd afgezien van verdere ontwikkeling van dit gebied tot begraafplaats.

Wat was het geval: de Inspecteur van het Geneeskundige Staats-toezicht stelde na een onderzoek vast dat dit terrein niet geschikt was van om als begraafplaats dienst te doen. Hij motiveerde zijn uitspraak als volgt: *‘dat tengevolge van de in ons land heersende westenwinden de bewoners van de aan de Gansstraat gelegen woningen last kunnen ondervinden van de van de begraafplaats opstijgende uitwasemingen, terwijl de kans groot is dat de achter de percelen aan de Gansstraat gelegen sloot, met weinig stroom als draineerbuis van de begraafplaats zal dienst doen’.*

De tijd begon te dringen en de vraag was, waar nog een geschikt terrein tegen een billijke prijs te koop was dat ingericht kon worden tot begraafplaats.

Aan de noordkant van de stad werd, aan de westzijde van de Amsterdamsestraatweg en grenzend aan de gemeente Zuilen, een stuk land aangeboden, ter grootte van ongeveer 4,9 ha voor de prijs van fl. 1,25 per m², dit komt overeen met ruim fl. 61.000,- voor het gehele terrein. Alhoewel de prijs van dit terrein de gemeente vrij hoog voor kwam – het gehele terrein werd nog in 1894 voor de ingezette prijs van fl. 19.500,- op een publieke veiling toegewezen aan de huidige eigenaar – werden de kooponderhandelingen niet meteen beëindigd.

Gelijkertijd werden onderhandelingen gevoerd met de eigenaren van twee percelen bouwterrein ter grootte van 3,8 ha, die fl. 80.000,- moesten opbrengen. Deze 2 percelen grensden aan bovengenoemd stuk land.

U zult inmiddels wel begrepen hebben dat, ondanks de zeer aantrekkelijke royale oppervlakte van beide terreinen van ongeveer 9 ha de koop niet is door gegaan.

Inmiddels was wel vast komen te staan dat veel verkopers van bouwterreinen meer geïnteresseerd waren in de verkoop van hun terreinen voor huizenbouw dan voor andere doeleinden. Er moest dus gezocht worden naar terreinen, die min of meer buiten de bebouwde kom lagen en voor een lagere prijs te verkrijgen zouden zijn. Er werd uitgezien naar terreinen rond de vestingwerken. Een tweetal percelen, net buiten de kring van vestingwerken achter de Lunetten op de Houtensevlakte, voldeden aan de eisen om in aanmerking te komen voor de stichting van de begraafplaats. Deze percelen bouwland waren begrensd door de

Kovelaarsdijk, de spoorweg naar Arnhem en Lunet 2 en zouden bereikt kunnen worden vanaf de Koningsweg door aankoop van een terreintje van ca. 140 m² op de splitsing van de Kovelaarsdijk met de Koningsweg. De twee percelen waren redelijk hoog gelegen; met weinig naastgelegen bebouwing en, niet onbelangrijk, frisse lucht kon van alle kanten toetreden.

Met de eigenaren van beide percelen Mr. P.G.E.E.H. Baron van Bieberstein Rogalla Zawadsky uit Roermond en de Regenten van de Vereenigde Gods- en Gasthuizen, was goed zaken te doen. Evenals met de eigenaar van het terreintje van ca. 140 m².

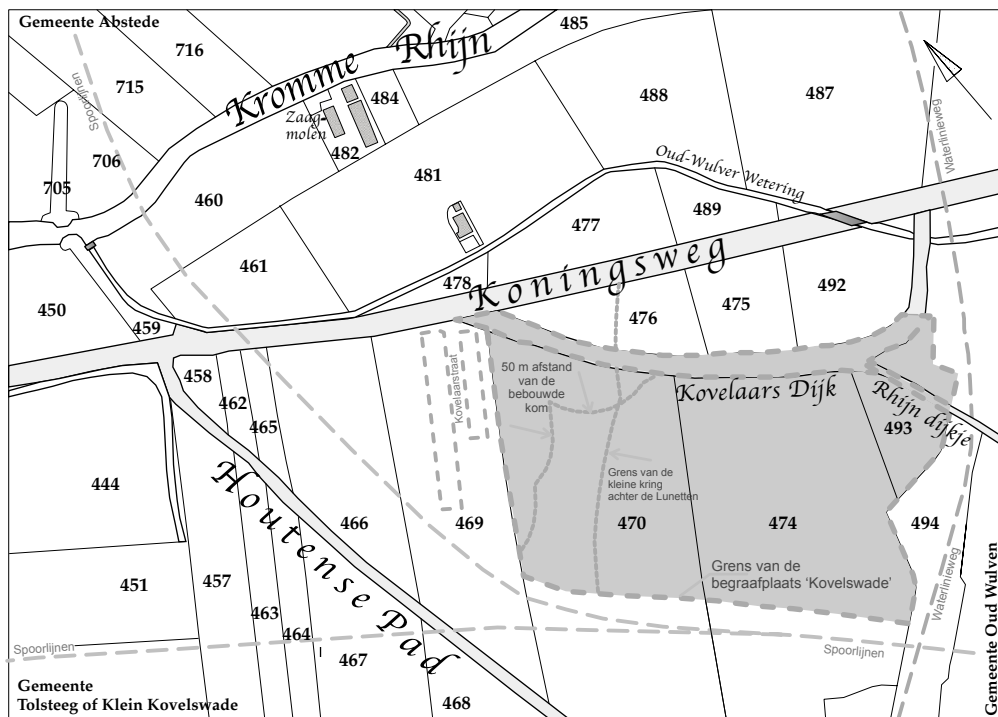
Het perceel van de Baron, groot ruim 3 ha, verhuurd tot stoppelbloot in 1900 (na de oogst van het koren), werd aangekocht voor fl. 23.600,-. Het andere perceel, groot ca. 2,5 ha, was niet vóór 1 januari 1902 beschikbaar en werd door de Regenten verkocht voor een bedrag van ruim fl. 25.000,-, waarin begrepen een bedrag van fl. 6.400,- voor de in het terrein aanwezige steenaarde.

Hiermee was de zoektocht toch nog tijdig tot een goed einde gekomen

De bestrating van de Koningsweg werd tot de ingang van de begraafplaats voortgezet en de Kovelaarsdijk, die nog steeds deel uitmaakt van de begraafplaats, door middel van stenen en puin hard gemaakt.

In 1903 lag een ontwerp klaar voor een nieuwe begraafplaats,

Bewerking van de kadastrale kaart (1832). Het terrein van de begraafplaats is grijs.

getekend door de toenmalige directeur van gemeentewerken, de heer F.J. Nieuwenhuis (1849-1919) en een jaar later werd dit ontwerp uitgevoerd. Op 23 september 1904 kon de 2^e Algemene Begraafplaats in gebruik worden genomen. Zij kreeg de naam 'KOVELSWADE', genoemd naar de sectie Kovelswade in de kadastrale gemeente Tolsteeg of Kleinkovelswade.

De entree van deze begraafplaats mag best imposant genoemd worden. Immers direct achter het toegangshek aan de Koningsweg ligt een royaal voorplein, omzoomd door lindebomen. Twee toegangspaden doorkruisen hier een cirkelvormig grasveld met links en rechts tien fraai geschooren taxussen, afgewisseld door rododendrons. Een smeedijzeren hek op stenen voet vormt de toegang tot de begraafplaats zelf.

Rechts van de ingang bevindt zich het ontvangstgebouw, opgetrokken in Palladiaanse stijl, waarvan het hart achtkantig is met koepeldak. Dit gebouw wordt ook toegeschreven aan F.J. Nieuwenhuis en kwam in 1906 gereed.

Kovelswade is, net als Soestbergen, aangelegd als landschapstuin. Al sinds de achttiende eeuw hield men zich in Parijse architecten-milieus bezig met grafarchitectuur. De bol en de cirkel voerden, in navolging van de antieken, als grondvorm de boventoon. De architect van Kovelswade zal hier ongetwijfeld een voorbeeld in hebben gevonden. Op de plattegrond zien we drie cirkels waaromheen de graven zijn geconcentreerd (zie de plattegrond achter in dit boekje). Het vraagt wel enig oriëntatievermogen om het juiste pad te vinden. Veel zorg is besteed aan de beplanting. Behalve de traditionele beuken, kastanjes en coniferen vinden we over de gehele begraafplaats verspreid wel meer dan honderd krim- en zomerlinden.

Ook de zeldzame groenblijvende, *Juniperus virginiana* 'Glauca', de *Chamaecyparis obtusa* en de *Cryptomeria* treffen we hier aan. De rododendrons en gouden regen maken de begraafplaats wat minder somber. Hoog in de bomen nestelen vele soorten vogels. Bosuil, holenduif, bonte

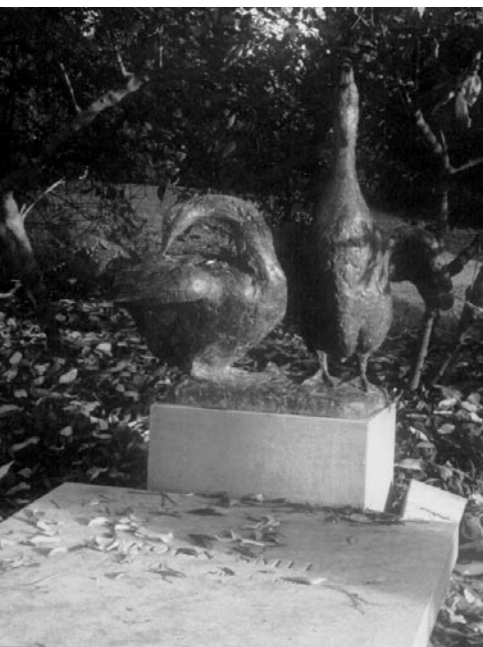
De twee borden bij de ingang

De Aula

specht, tijftjaf, goudhaantje, roodborstje, pimpelmees, koolmees, boomklever, boomkruiper; zanglijster; zij allen zijn gesignaleerd.

De ganzen van Gabriel Sterk achter het graf van Jeroen Smit.

Dezelfde ganzen in Odijk.

De begraafplaats met een oppervlakte van ca. 5 ha telt ongeveer 3000 graven. Veel grafmonumenten dateren uit de eerste helft van de vorige eeuw. Er is een grote verscheidenheid aan monumenten, met symbolen die niet zozeer verwijzen naar de vergankelijkheid, alswel naar het leven of beroep van de overledene. Boeken op het graf van een schrijfster, een voetbal op het graf van een voetballer, een treurende moeder op het graf van haar dochter, een spoorwegbrug op het graf van een beambte van Werkspoor en dan nog veel symbolen, die niet meer zijn thuis te brengen. De laatste tien jaren vinden er weer begrafenissen plaats op deze, lange tijd 'gesloten', begraafplaats.

Tijdens onze wandelingen over deze begraafplaats hebben wij niet alleen aandacht geschonken aan de kunsthistorische aspecten van gedenktekens maar ook aan enkele min of meer bekende Utrechtse personen, die hier zijn begraven. Opvallend was wel dat er nauwelijks namen van archi-

tecten en steenhouwermerken op de grafmonumenten voorkwamen. Alleen de naam van de architect F.J. van der Kaa troffen wij aan op het graf van Noordenne Verloop en op de steen van Wolter Heukels. Achter het graf van Jeroen Smit, links bij de ingang, staat een losstaand kunstwerk van de thans in Zuid Frankrijk wonende beeldend kunstenaar Gabriel Sterk. Het metalen kunstwerk draagt de titel 'Ganzen'. Het is wellicht een kopie van het gelijknamige bronzen beeld uit 1957, dat door de gemeente Bunnik is aangekocht en al sinds jaar en dag op het schoolplein van de R.K. basisschool St. Nicolaas te Odijk staat.

De Wandeling

Op een mooie voorjaarsdag hebben wij op deze 100 jaar oude begraafplaats een rondgang gemaakt. Wij zijn, zoals we in het begin van ons verhaal reeds opmerkten, onze wandeling begonnen op de plaats waar het eerste graf ligt. Achter in het boekje wordt in de tabel aan elke naam een letter gegeven, die verwijst naar de plaats van het graf op de plattegrond.

S. W. Taconis

Onder een dikke laag afgevalen bladeren en verscholen onder een bladerdek van een rododendron ligt dit graf.

Wie was deze Sytze Taconis die op 43-jarige leeftijd is overleden en volgens aantekeningen in de begraafboeken op uitdrukkelijk verzoek op deze begraafplaats werd begraven?

Welnu: Sytze Wybrens Taconis, geboren op 2 augustus 1861 te Joure is de jongste zoon van Wybren Krijns Taconis, boomkweker, en Hiltje Foppes Klijsma. Hij had twee broers, Krijn Wijbrens en Foppe Wijbrens en een zuster Hiltje Wijbrens.

Sytze Taconis zocht zijn heil buiten Joure en vertrok als 15-jarige, op 12 maart 1877, naar Zwolle, ging door naar Zutphen en kwam 10 jaar later, begin 1887 weer terug in zijn geboorteplaats Joure. Maar niet voor lang, want drie maanden later ging hij als bloemist naar Zeist. In juli 1887 duikt hij op in Utrecht en laat zich als commensaal inschrijven in de Tulpstraat 4 bis en trad in dienst als bloemist bij Ari Glijm de Vos.

Het klikte meteen tussen Sytze en Ari en dit was de aanleiding dat in oktober van dat jaar beide heren een samenwerkingsverband aangingen door de oprichting van de 'Firma A. Glijm de Vos & Co.' Deze firma was gevestigd in de Weistraat te Utrecht op een perceel grond van ca. 13,5 a. De zaken gingen goed en nadat Sytze Taconis op 10 maart 1890 te Elst was getrouwd met de domineesdochter Elisabeth J. Boot uit Angerlo, gingen ze tegenover de bloemenkwekerij in de Weistraat 2 wonen. Hier wordt op 23 november 1890 hun dochter Helena Elisabeth en vijf jaar later op 26 juni 1895 hun tweede en laatste kind Hiltje geboren.

vak 16 nr. 1

Op de ovale grafplaat valt te lezen: 'sijtze w. taconis , geboren 1 aug. 1861; overl 26 aug 1904'. Onder deze grafplaat ligt de grafplaat van zijn vrouw, die 9 jaar later is overleden.

De familie Taconis waren bezitters van een eeuwenoude boomkwekerij die jarenlang in binnen- en buitenland grote bekendheid genoot. Deze kwekerij werd door Krijn Wijbrens in 1749 in Joure gesticht en werd later bekend als de Taconistuin. De boomkwekerij kende een gunstige ontwikkeling. Tussen de rijen bomen was ruimte voor het kweken van groente en vruchten. Vooral aardbeien werden in grote hoeveelheden geteeld. In 1927 viel het doek over dit eertijds zo bloeiende bedrijf.

De woning werd te klein en de familie Taconis verhuisde op 11 februari 1899 naar de Schoolstraat 20A.

Eind 1902, kreeg Sytze waarschijnlijk een herseninfarct, want op 16 juli 1903 werd hij, op eigen verzoek, 'wegens zwakheid van vermogens' onder curatele gesteld. Als zijn curator werd benoemd zijn echtgenote en als toezienend curatoren werden benoemd zijn broers Krijn Wijbrens, manufacturier, Foppe Wijbrens, boomkweker, zijn zwager Gjalt Ariëns Brouwer, olieslager, allen woonachtig te Joure en de broer van zijn vrouw Jan Hendrik Boot, zonder beroep, te Utrecht.

Verder bepaalde de kantonrechter dat de Vennootschap onder Firma binnen drie maanden na de uitspraak opgeheven zou moeten worden.

Op 7 en 14 augustus 1903 verschenen dan ook in het Utrechtsch Provinciaal en Stedelijk Dagblad aankondigingen dat op zaterdag 15 augustus 1903 in het verkooplokaal Achter St. Pieter te Utrecht in het openbaar zal worden verkocht:

'Het Woonhuis met Kantoor en terreinen uitmakende de sedert vele jaren - nog steeds - met uitmuntend succes gedreven wordende Bloemisterij der Firma A. Glijm de Vos & Co, het huis staande aan de Weistraat, terwijl de terreinen met eene breedte van 36 meter als bouwterreinen, strekken langs het beste gedeelte, zeer nabij de Malibaan, der Nachtegaalstraat.'

Hiermee was aan de bloemisterij van de Fa. Glijm de Vos & Co een einde gekomen.

Met de opbrengst van de verkoop (f46.600,-) gingen de beide partners uit elkaar.

Na een jaar overleed Sytze. En werd als eerste op Kovelswade begraven. Moeder en dochter verhuisden in mei 1909 naar de Maliesingel 51 en vertrokken vier jaar later naar Beuningen. De weduwe Taconis-Boot overleed in haar 50ste levensjaar op 1 november 1913 te Weurt en werd bijgezet in het graf van haar man.

Ds. G. van Wijhe

Het graf van ds. Gerrit van Wijhe, waarin ook zijn echtgenote en zijn schoondochter zijn begraven, is te vinden in vak 16 nummer 54. Op dit graf, ook wel een 'ledikant' genoemd naar de vorm ervan, ligt aan het hoofdeind, onder een kunststof kap ter bescherming tegen regen en wind, een opgevouwen boek in witte steen. We lezen op de bladzijden van dit boek dat hier begraven liggen "onze lieve ouders Christina Maria Batteké, overleden 11 september 1903 te Voorhout en Gerrit van Wijhe, predikant, overleden 1 oktober 1905 te Utrecht". Gerrit van Wijhe was op 3 november 1839 te Zwolle geboren en was laatstelijk dominee in de gemeente Voorhout. Na zijn emeritaat eind 1904 verhuisde de emeritus predikant in juli 1905 naar zijn dochter en haar man in de Looierstraat 7 te Utrecht, waar hij een paar maanden later stierf.

Onder de steen met het boek ligt een rechthoekige witmarmere steen. Hierop is te lezen de naam van de schoondochter Alie van Wijhe-Smeding geboren 17-7-1890 en overleden 5-7-1938 met daaronder de bijbeltekst 'Uw hart worde niet ontroerd (Joh. 14 vs. 1)'. De oorspronkelijke steen is enige jaren geleden gebroken en later vervangen door deze steen.

Alie Smeding, geboren in Enkhuizen en getrouwd met de vrijzinnige dominee Kees van Wijhe, zoon van Gerrit van Wijhe en Christina Batteké, was behalve domineesvrouw ook schrijfster van streekromans. Streekromans waar 'gewaagde seksuele' ontboezemingen en begeertes in voorkomen van bestaande personen veelal in situaties buiten het huwelijk. Dit soort boeken schreef zij zowel vóór als in haar huwelijk. Hierdoor was zij een gewillige prooi van critici. 'Je reinste pornografie' noemden zij het werk van deze schrijfster en zij betitelden het als broddelwerk. Alie van Wijhe stierf op bijna 48-jarige leeftijd, na een operatie, in het ziekenhuis in 's-Hertogenbosch. Na de rouwdienst in Vugt, waarin haar man voorging, is ze overgebracht naar Utrecht en bijgezet in het graf van haar schoonouders.

vak 16 nummer 54

Looierstraat 7 is, anders dan dit huisnummer doet vermoeden, het tweede huis in de straat. De huisnummers 3 en 5 komen in deze straat niet voor; na huisnummer 1 komt huisnummer 7.

Ds.A.B.Ter Haar Romenij

Het graf van Adam Bernard Ter Haar Romenij, is te vinden in vak 16 nummer 22. Hij is één van de weinige predikanten, van wie na zijn dood ter nagedachtenis een bundel is uitgebracht met een aantal van zijn preken. Dit boekwerkje draagt de titel 'In Memoriam Ds.A.B.Ter Haar Romenij met zes nagelaten Leerredenen'. De inleidende woorden zijn geschreven door zijn broer Ds. H.J. Ter Haar Romenij en prof. Dr. S.D. van Veen. Uitgegeven te

Utrecht door G.J.A. Ruys in 1905. In de bundel worden 6 preken van de overledene integraal weergegeven waaronder de afscheidspreek door hem gehouden te Middelburg en de intrepreek in de Jacobikerk te Utrecht op 4 november 1900.

Adam Bernard Ter Haar Romenij is op 20 december 1856 te Gouda geboren. Een half jaar later verhuisde het gezin naar Haarlem, waar de jonge Ter Haar Romenij het gymnasium bezocht. In de zomer van 1875 behaalde hij 'met de hoogste lof' het eindexamen van het gymnasium en verkreeg hiermede toegang tot de hogeschool en universiteit. Hij liet zich inschrijven als theologiestudent aan de Utrechtsche Universiteit en werd lid en later praeses van het Theologengezelschap 'Secor Dabar'. Nadat Ter Haar Romenij in 1880 zijn studie had voltooid werd hij op 6 maart 1881 beroepen in de gemeente Ressen. Drie jaar later op 17 augustus 1884 werd Dedemsvaart zijn standplaats. De volgende standplaats was Middelburg, waar hij in 1889 kwam te werken. Ds. Ter Haar Romenij heeft daar 11 jaar als predikant gestaan. Utrecht als standplaats trok hem; enerzijds omdat hij hier 5 jaar gestudeerd had, anderzijds omdat zijn kinderen daar een universitaire opleiding zouden kunnen volgen. Op 4 november 1900 kwam ds. Ter Haar Romenij naar Utrecht en deed hij zijn intrede als predikant in de Jacobikerk. Hij ging met zijn gezin in de Van Speijkstraat 1 wonen.

vak 16 nummer 22

Lang heeft hij hier niet kunnen werken want, na een kort ziekbed, overleed Adam Bernard Ter Haar Romenij, 48 jaar oud, op 12 juni 1905, de 2e pinksterdag, in het Diaconessenhuis te Utrecht. Hij werd op vrijdag 16 juni onder grote belangstelling en met vele toespraken begraven. Ter Haar Romenij liet vrouw en 6 zoons na.

Zoals gebruikelijk bij overleden predikanten, artsen en andere personen met een publieke functie, zorgden vrienden en bekenden voor het grafmonument. In dit geval werd het grafmonument een 2 meter 35 hoge obelisk met een bronzen tak.

J. Broek

Een opvallend statig recht opstaande hardstenen grafsteen te midden van struweel is te vinden in vak 16 nr. 103. Dit rijk versierde en goed onderhouden grafmonument is het familiegraf van de arts Jan Broek en zijn echtgenote Geertruida Broek – van Zwicht.

Jan Broek is op 10 mei 1870 te Meppel geboren, overleden op 20 november 1904 te Bovenkarspel en 4 dagen later, op 24 november hier op Kovelswade begraven. Op de grafsteen staat:

‘Zijne dankbare vrienden te Bovenkarspel, Grootbroek, Lutjebroek en Enkhuizen Westeinde.’

Wie was Jan Broek, die na een betrekkelijk kort leven, op 34-jarige leeftijd is overleden, en in Utrecht is begraven?

Jan is geboren en getogen in Meppel. Hij heeft daar ook zijn eerste opleiding gevolgd voor onderwijzer en is op 17-jarige leeftijd als jong aankomend onderwijzer begonnen in Utrecht. Na een tijdlang als onderwijzer werkzaam te zijn geweest, liet hij deze betrekking varen en liet zich als student in de medicijnen aan de Rijksuniversiteit hier ter stede inschrijven. Als bovengemiddeld begaafd en met grote studiezijn, wist hij in korte tijd, op 12 november 1897, zijn artsexamen met goed gevolg af te leggen. Na zijn huwelijk met de Utrechtse Geertruida vestigde het echtpaar zich in hetzelfde jaar, begin 1898, in Bovenkarspel waar Jan een dokterspraktijk begon.

Niet lang, nog geen zes jaar, kon Jan zijn praktijk uitoefenen, want na ‘een langdurig lijden’ kwam op 20 november 1904 een einde aan zijn leven.

vak 16 nr. 103

H.C. van Kuyk

Wij vervolgen onze wandeling en komen dan bij het graf van weer een bloemist, H.C. van Kuyk in vak 23 nr. 79. Hij is niet bekend geworden als kweker/bloemist maar als bestuurslid in de voetballerij, getuige ook het grafmonument met een voetbal als ornament.

vak 23 nr. 79

Op de staande steen wordt met bronzen letters verwezen naar zijn leven als voorzitter van de Utrechtse Provinciale Voetbalbond. Daarvoor ligt een, door de tand des tijds enigszins beschadigde voetbal.

Zijn zusje Neeltje was, ondanks dat zij drie jaar jonger was, drie jaar eerder getrouwd. Zij trouwde op 16 juli 1914 met de toen 26 jarige bekende voetballer en oud-international Jan Vos. Het paar ging wonen in de Wagenstraat 8.

Hendrik Cornelis van Kuyk werd geboren op 9 april 1888 in de Bolstraat 26 te Utrecht als enige zoon van Geurt van Kuyk (27-2-1849) van beroep bloemist en Neeltje Berendse (22-9-1854) huisvrouw. Drie jaar later op 21 april 1891 werd zijn zusje Neeltje geboren.

Vader Van Kuyk overleed op 26 februari 1921, 72 jaar oud en zijn echtgenote vertrok in 1932 naar Dordrecht.

Henk van Kuyk werd evenals zijn vader bloemist en na zijn huwelijk op 17 oktober 1917 met Elisabeth Adriana Eggink betrok hij het buurhuis Bolstraat 28 naast de bloemisterij annex kwekerij.

In 1903 werd Henk lid van de in het jaar daarvoor opgerichte voetbalvereniging U.V.V. en zo lezen

we in het Gedenboek 25 jaar U.V.V. dat hij 'al op vrij jeugdigen leeftijd geroepen werd U.V.V. mede te helpen besturen'.

Het besturen en leidinggeven zat Henk van Kuyk meer in het bloed dan voetballen en na diverse bestuursfuncties werd hij in 1924 voorzitter van deze voetbalvereniging waarvan hij ook ere-lid was.

Daarnaast was hij sinds 1929 ook voorzitter van de Utrechtsche Provinciale Voetbal Bond, de Utrechtse tak van de K.N.V.B, die gevestigd was in het pand Biltstraat 29 te Utrecht.

Als eigenaar van de kwekerij aan de Bolstraat, zat hij ook in het bestuur van de Utrechtsche Bloemisten Patroonsvereniging en was hij secretaris van de organisatie van Nederlandsche Bloemisterijen en van de Utrechtsche Veilingvereniging

In 1931 verkocht hij de kwekerij en verhuisde met zijn vrouw naar de woning Waterweg 43 te de Bilt, waar hij in dienst trad als kassier bij de plaatselijke Raiffeisenbank.

'Op maandag 1 oktober 1934, temidden van zijn dagelijkse werkzaamheden maakte de dood plotseling een einde aan het leven van

de 47-jarige *H.C. van Kuyk*, meldde het Utrechts Nieuwsblad. Op 5 oktober werd hij onder grote belangstelling en met veel toespraken ten grave gedragen.

Enige tijd later werd bovenstaande grafsteen geplaatst mede namens de Utrechtsche Voetbalbond en zijn vele voetbalvrienden.

Zijn vrouw overleed 9 jaar later, op 15 augustus 1943, en is in dit graf bijgezet.

vak 23 nr. 60

J.Ph. Julsing

Het bakstenen grafmonument van J.Ph. Julsing, cand. Not., geboren te Amsterdam 20 mei 1888 en overleden te Utrecht 1 september 1918, is een typisch begin 20ste eeuws grafmonument.

In plaats van traditionele graven, kwam er in het begin van de 20ste eeuw een meer persoonlijke inbreng. Soms werden de monumentjes door vrienden of nabestaanden zelf op het graf gemetseld, vaak met een bronzen plaat erin. In de dertiger jaren werd deze zelfwerkzaamheid verboden. Opvallend is dat bij veel van dit soort graven de bronzen plaat er later is afgevallen of helemaal is verdwenen.

Het grafmonument van Julsing is nog in goede staat.

Ds. G.J.A. Jonker

'Honderden en nog eens honderden zijn kort na 't schoone middaguur van dezen gouden dag naar de nieuwe begraafplaats gestroomd, om daar de uitvaart bij te wonen van ds. G.J.A. Jonker, den zeer geliefden predikant bij de Ned. Herv. Gemeente alhier' aldus het Utrechts Provinciaal Dagblad op 16 januari 1924.

vak 23 nr. 48 B

De ongehuwde Gerrit Jan Abraham Jonker is geboren op 3 juni 1864, als jongste zoon uit een groot gezin. Hij woonde, sinds zijn ambtsaanvaarding in Utrecht in 1901, Zuilstraat 17. Dominee Jonker stierf op 59-jarige leeftijd op zaterdag 12 januari 1924 tijdens zijn bezoek ten huize van zijn goede vriend Mr. J. F. Beek Calkoen op de Kromme Nieuwegracht 27. Hij was daar aanwezig op een bijeenkomst van oud-leden van de Christen-Studenten Vereniging (NCSV) nadat hij voor hen een lezing over Sören Kierkegaard had gehouden. Ds. Jonker was een Kierkegaardkenner en van zijn hand zijn diverse publicaties verschenen.

Het grafmonument, aangeboden door gemeenteleden en vrienden, in vak 23 nr. 48 B, is een staande steen van graniet met daarop een bronzen plaatje met tekst: 'Gerrit Jan Abraham Jonker, Predikant N.H. Gemeente Utrecht, geb. 3-6-1864, overl. 12-1-1924. Wij prediken Christus den gekruisigde, I Cor. I vs. 23'.

Ds. Jonker's eerste standplaats als predikant in 1888 was Leusden, daarna in 1891 Kralingen. Na vijf jaar ging hij naar Haarlem en tenslotte in september 1901 naar Utrecht. Hij heeft op 22 september 1901 bij zijn laatste dienst in Haarlem uitgegeven: 'Gode bevolen' een afscheidsgroet aan de Haarlemse Nederlands Hervormde gemeente. Hij deed in 1901 zijn intree in de Nieuwekerk aan de Bollenhofsestraat. Ten behoeve van het orgelfonds voor deze kerk is van zijn hand in 1911 de bundel 'Hoog en Laag' verschenen, waarin vier door hem uitgesproken

preken integraal zijn weergegeven. Ds. Jonker werd in Utrecht voornamelijk bekend als de dominee van de Kinderkerk. Deze kinderdiensten werden gehouden in de Geertekerk en trokken een groot aantal kinderen. Zijn populariteit bleek wel uit het grote aantal kinderen, maar ook uit de vele afgevaardigden uit eerdere standplaatsen die de begrafenis bijwoonden.

Cris Agterberg

Cris Agterberg is geboren in 1883 en overleden op 21 november 1948.

In 2001 verscheen in de Nobelreeks het boek *Cris Agterberg, Beeldhouwer en Sierkunstenaar*, geschreven door Marcel Brouwer en Joep Hafmans. Hafmans noemt Agterberg een ware artistieke duizendpoot.

Na zijn vestiging in Utrecht in 1919 kreeg Agterberg bekendheid door zijn beeldhouwkunst, zijn productie van gemetalliseerd beton en zijn ontwerpen van aardewerk, glas en leerwerk.

In 1921 stierf zijn zoontje Christoffel op tweejarige leeftijd. Agterberg maakte voor zijn kind een monumentale grafsteen in beton. Het graf wordt bekroond door een gegoten betonnen beeldje van een geknielde, omhoog kijkende vrouw. Een koperen plaquette noemt wel de namen van Cris Agterberg en zijn zoontje, maar niet van Rebecca Hartgers, zijn echtgenote, die hier ook begraven is.

vak 23 nr. 213

Ds. J. Quast Hzn

Op zaterdag 9 september 1929 werd onder aanwezigheid van een grote schare belangstellenden het stoffelijk overschot van Ds. Jan Quast Harmenszoon in vak 18 nr. 164 aan de 'aarde weergegeven'. De plechtigheid ving aan met een rouwdienst in de Nicolaïkerk, waarbij, evenals op de begraafplaats, aanwezig waren de Commissaris der Koningin dr. H.Th.'s Jacob en de burgemeester dr. J.P. Fockema Andreae en vele kerkelijke en andere hoogwaardigheidbekleders.

Jan Quast werd op 11 juni 1852 in Dordrecht geboren. Hij kreeg als pas getrouwde en net afgestudeerde theoloog in 1881 een beroep als dominee naar Nijbroek. Hier werden 3 zoons en een dochter geboren. In 1888 werd hij beroepen te Utrecht en ging met zijn gezin op de Oudegracht W.Z. 152 wonen waar nog eens 2 zoons en 2 dochters werden geboren. Ook zijn 63-jarige moeder woonde bij het gezin in. Het huis werd waarschijnlijk wat aan de krappe kant, want in mei 1905 verhuisde de familie naar de Catharijnesingel 105. Nadat de twee oudste zoons het huis uit waren, verhuisde de familie in 1911 naar Trans 7. De laatste jaren van zijn leven bracht de dominee door in de J.W. Frisostraat 22, alwaar hij op 3 september 1929 op 77 jarige leeftijd is overleden.

Ds. Quast had naast zijn predikantenambt nog tal van bestuurlijke functies, zowel op kerkelijk gebied als in de publieke sector. Ds. Jan Quast Hzn. was Ridder in de Orde van Oranje Nassau.

Ds. Quast had naast zijn predikantenambt nog tal van bestuurlijke functies, zowel op kerkelijk gebied als in de publieke sector. Ds. Jan Quast Hzn. was Ridder in de Orde van Oranje Nassau.

vak 18 nr. 164

vak 18 nr. 91

Johanna van Rooijen-Pauw

Tien jaar geleden kreeg de vereniging Oud-Utrecht een verzoek van de Terebinth om eens te kijken op de Utrechtse begraafplaatsen hoe het gesteld is met de oudere grafmonumenten.

Een enthousiast groepje leden toog aan 't werk. Op kaarten werd ingevuld wat van belang was, foto's werden gemaakt en na maanden noeste arbeid ging het resultaat naar de Terebinth.

Nu, 10 jaar later, gingen we op zoek naar de toen beschreven grafmonumenten.

Op Kovelswade vonden we sommige helemaal niet meer terug, de graven waren “geruimd”, andere waren verwaarloosd, slechts een paar zijn mooi bijgehouden.

Toch miste ik een monumentje, dat er volgens de beheerder nog moest zijn. Na veel zoeken vond ik het uiteindelijk, omvergevalen, verscholen onder een hoop bladeren.

Dat was het graf van Johanna van Rooijen-Pauw, overleden 5 april 1910.

Haar echtgenoot, de smid Jacobus van Rooijen, overleed pas in 1932 en ligt daar ook begraven. Maar wat is er nu zo bijzonder aan dit grafmonument?

Tien jaar geleden stond het nog fier overeind, een sierlijk smeedijzeren kruis met smeedijzeren bloemen geornamenteerd. Om het graf heen een ketting van smeedijzeren bladeren. Misschien heeft Jacobus dit monument eigenhandig gemaakt. Een kunstwerkje van de eerste orde. Het kruis hebben we, met behulp en een stevige boomtak, weer rechtop gezet. De ketting is doorgeroest. Heeft de Terebinth dit bijzondere grafmonument over het hoofd gezien? Een misser van de Terebinth, doodzonde.

Maria Aletta

Heel opvallend staat op een hoek dit bijzonder mooie grafmonument. Op de staande steen staat een afbeelding van een treurboom met de tekst “Rustplaats van onze lieve ouders, lieve moeder rust in vrede”. Niet bekend is wie dit monument heeft ontworpen.

De steen is geplaatst in 1931, later is er een liggend steentje bij gekomen met de tekst “en hun geliefde dochter Maria Aletta”. Er staat geen achternaam bij, maar het graf wordt gelukkig nog door familie goed onderhouden.

vak 23 nr. 361

vak 27 nr. 259

vak 27 nr. 258

Anthony Everhardus Grolman

Grolman werd 3 januari 1843 geboren te Utrecht en hij overleed 22 januari 1926.

In Utrechtse biografieën, deel I blz.71, schreef C.C.S.Wilmer een biografie over deze bekende Utrechtse kunstschilder. Anton Grolman heeft een omvangrijk oeuvre nagelaten. Vooral landschappen en stadsgezichten hadden zijn belangstelling.

De Topografisch-Historische Atlas van het Utrechts Archief herbergt 170 stadsgezichten in aquarel, evenals een serie van achttien aquarellen, die tezamen de maskeradeoptocht van het Utrechtsch Studenten Corps tijdens het lustrum van 1881 uitbeelden. Over zijn levensloop is niet veel bekend. Een door hem zelf aangelegd familiearchief bevat geen bijzonderheden over het leven van de kunstenaar zelf. Grolman was lid van het Schilder- en Tekenkundig Genootschap Kunstliefde en van 1898 tot 1901 directeur. Een jaar na het overlijden van Anthony Everhardus Grolman, overleed zijn tweede echtgenote, Hermina Euwe. Ook zij kreeg in dit graf haar laatste rustplaats, evenals hun dochter, de volkenkundige, Hermina C.A. Grolman in 1955. Het graf is met een eenvoudige hardstenen plaat toegedekt.

Louwrens Penning

Louwrens Penning werd op 2 december 1854 geboren te Emmikhoven en hij overleed te Utrecht op 12 januari 1927. Penning was schrijver en journalist.

Als schrijver is hij vooral bekend geworden door zijn boeken over de strijd van de Zuid-Afrikaner boeren tegen de Engelsen rond 1900. Boeken van hem met titels als: 'De held van Spionkop' en 'De verkenners van Christiaan de Wet' e.a. waren in die tijd zeer geliefd. De woorden op zijn graf: 'met God voor vrijheid en recht' verwijzen vooral naar

de verhalen in deze boeken. In 1919 kwam Penning in Utrecht wonen.

Op deze grafsteen zien we traditionele- en beroepssymbolen.

Op de liggende steen staan de namen van de overledenen. Op de staande steen staat bovenin een zandloper, een traditioneel symbool voor de vergankelijkheid. Onder de tekst 'met God voor vrijheid en recht' staan de beroepssymbolen, zoals een inktpot met een geknakte veer en boeken.

De weduwe van Penning, Adriana Jenneke Machelina Heymans, overleed 23 augustus 1942 te Eindhoven en is ook in dit graf bijgezet.

Johannes Everhardus Tehupeiori

De tekst op deze zeer fraaie staande steen uit 1908 is in de loop der jaren jammer genoeg bijna onleesbaar geworden. Een jonge man zit in lotushouding met een boek op zijn schoot. Op de achtergrond zien we de opkomende zon. Aan de zijkanten van de steen twee pilaren met een slang. De slang is een oud symbool. Het kan verwijzen naar de dood (als veroorzaker van de zondeval) maar ook naar het leven en de genezing (als aesculaapslang, het teken van geneeskunde).

Uit de tekst kunnen we opmaken, dat het hier gaat om een jonge arts.

“Ter herinnering aan Johannes Everhardus Tehupeiori, Inlandsch en Nederlandsch arts, geboren 25 juni 1882 te Erma, eiland Ambon, overleden 22 december 1908 te Utrecht.

Zijn nagedachtenis blijft in eere bij allen die geloven in Insulinde's toekomst.”

Samen met zijn broer, Willem Karel, kwam Johannes in 1907 naar Nederland om in Amsterdam geneeskunde te gaan studeren. Johannes had eerder al furore gemaakt als auteur van “het beste boek, ooit door een inlander in het Nederlands geschreven”. De schrijver Herman Keppy schreef een historische roman over deze Ambonese gebroeders: “Tussen Ambon en Amsterdam”. (2004)

vak 18 nr. 1

Een detail van de grafsteen van Tehupeiori

vak 23 nr. 623

Luit Blom

Luit Blom werd geboren 14 november 1878 te Boskoop en hij overleed 25 augustus 1932 te Utrecht. Heel opvallend is de spoorbrug op zijn graf.

Toen in het begin van de twintigste eeuw Werkspoor van Amsterdam naar Utrecht werd verplaatst verhuisden veel werknemers mee. De prot. chr. werknemers waren in Amsterdam vertrouwd met een huisvesting verzorgd door de woningbouwvereniging Patrimonium (opgericht door de werkliedenvereniging Patrimonium, een voorloper van het CNV). Zij meenden, dat dit voor hen in Utrecht ook goed zou zijn. Werkmeester Luit Blom werd bestuurslid van de Utrechtse woningbouwvereniging Patrimonium. Deze woningbouwvereniging ging op 't Zand in Zuilen bouwen. Er is een straat naar hem vernoemd: de Luit Blomstraat.

Werkspoor zelf richtte de woningcorporatie Elinkwijk op. De spoorbrug, op zijn graf, werd geschonken door beambten en werklieden van Werkspoor, "ter nagedachtenis aan onzen hooggeachten chef en vriend L. Blom".

Blom was gehuwd met Cornelia Susanna van Dokkum, geboren 15 februari 1880 en overleden 13 augustus 1960. Ook zij heeft hier haar laatste rustplaats.

vak 23 nr. 620

Obbe de Weerd

"Op de tweede algemeene begraafplaats werd desen Woensdag onder enorme belangstelling aan de schoot der aarde toevertrouwd het stoffelijk overschot van de heer O. de Weerd, in leven lid van de Provinciale Staten, den Gemeenteraad en oud-hoofdbestuurslid van den Ned. Transport Arbeidersbond", aldus het Utrechts Nieuwsblad van 31 augustus 1932.

Tegen half één kwam de stoet op de begraafplaats aan. Voorop marcheerde een aantal vaandeldragers. Iedere organisatie had zijn eigen vaandel. De lijkbaar was bedekt met de Bondsvlag. Tal van sprekers voerden het woord.

Toen de kist werd neergelaten zong 'De Stem des

Volks' het lied 'Aan onze strijders'. Het was een indrukwekkende begrafenis.

Obbe de Weerd heeft meer dan twintig jaar voor de SDAP in de gemeenteraad gezeten en vanaf 1919 was hij lid van de Provinciale Staten.

De monumentale grafsteen stelt een hand voor met een vlamme toorts.

Jammer genoeg is deze gemaakt van zandsteen en mag daarom niet hersteld worden.

Op de ene zijde staat A. de Weerd-van Hinte 1866-1935.

Op de andere zijde moet hebben gestaan Obbe de Weerd 1863-1932.

Dirk van Oostveen

Tijdens onze wandeling stonden we onverwachts voor een kleine grafsteen met de namen Dirk van Oostveen, overleden 29-04-1995 en Piet van Oostveen, overleden 5-12-1998.

Wie kent niet onze Dirk van Hoog Catharijne? Iedere dag zat hij trouw op hetzelfde plekje met z'n viool of z'n mandoline, recht tegenover het toen nog bestaande bruine café.

Dirk is in 1917 geboren. Al vroeg leerde hij viool spelen. Volgens overleveringen moet hij behoorlijk muzikaal zijn geweest, maar voor een muzikale carrière is meer nodig. 't Lukte hem niet; 'dan maar straatmuzikant' moet hij gedacht hebben.

Aanvankelijk, vanaf 1968, zat hij met z'n viool in de Leidseveertunnel, maar vanaf de opening van Hoog Catharijne in 1973 vond hij op de traverse z'n plekje. De laatste jaren voor zijn overlijden zagen we hem niet meer zo vaak, waarschijnlijk omdat hij steeds lastiggevallen werd door junks, die hem om geld vroegen. De lol gaat er dan wel af.

Natuurlijk zat hij ook wel eens te schreeuwen, maar dat hoorde bij Dirk. Het was toch een markante figuur, onze eerste 'Hoog Catharijne muzikant'.

vak 17 nr. 101

E.A. Borger en later praeses en honorair lid. Hij had een speciale band met de Duitse en Hongaarse studenten van de theologische faculteit, getuige de grote afvaardiging van de Hongaarse Senaat bij zijn begrafenis.

vak 17 nr. 10

K.K. van Hoffen

Klaas van Hoffen werd op 13 augustus 1849 geboren te Hellevoetsluis.

Hij overleed op 11-01-1907 te Utrecht.

Van Hoffen werd als boekdrukker, in 1879, medefirmant van de firma J. van Boekhoven.

Na het overlijden van J. van Boekhoven in 1897 kwam de dagelijkse leiding van het bedrijf in handen van de weduwe van Van Boekhoven en van Klaas Kornelis van Hoffen.

J. van Boekhoven was kinderloos overleden. Na het overlijden van Klaas Kornelis van Hoffen, werd diens schoonzoon Hendrik Gerlings, in het bedrijf aangesteld.

Van Hoffen was gehuwd met Diderica Maria Joanna Roelants. Deze overleed 28 oktober 1931. Waarschijnlijk is na haar overlijden het monument geplaatst, een staande steen met een urn, omgeven door een bloemenkrans. De urn is een symbool uit de klassieke oudheid voor dood en rouw. De bloemenkrans is een christelijk symbool, de zege over de dood.

Familie Stoové

Een mooi grafmonument is het granieten monument van de familie Stoové. De afgebroken zuil verwijst naar het einde van het aardse leven. Het ornament van een geknakte bloem benadrukt dit nog een keer. De tekst op de zuil luidt 'wat ik doe weet gij niet, maar gij zult het na dezen verstaan'.

Op het voetstuk: 'hier rust Jan Cornelis Stoové, 2de officier gouv. marine - geb. te Utrecht 14 juli 1904, overl. te Soerabaia 9 sept. 1931'. In een loden kist zal zijn stoffelijk overschot vervoerd zijn naar Nederland, waarschijnlijk per boot. Direct na de begrafenis is het monument geplaatst.

Zijn vader, Jan Cornelis Stoové, was goud- en zilversmid in Utrecht. Ook hij is in dit graf bijgezet, in 1946, evenals zijn moeder, Tanneke Anna Maria Kwint, in 1958. Zijn twee zussen Huberdina Johanna Wilhelmina Stoové en Everarda Johanna Stoové zijn hier later in 1988 en 1989 begraven.

vak 23 nr. 416

J. van Noordenne Verloop

Het graf van Van Noordenne Verloop, is onder architectuur ontworpen en gebouwd. Op de achterzijde van dit dubbelgraf is de naam van de architect Van der Kaa te lezen. Deze architect heeft ook het grafmonument van Wolter Heukels ontworpen. Het grafmonument is een voorbeeld van een groot familiegraf. Het is in beheer bij de Stichting Van Noordenne Verloop.

Jacob van Noordenne op 14 oktober 1850 geboren te Sliedrecht, gehuwd met Cornelia Kraaijeveld vestigde zich rond de vorige eeuwwisseling als aannemer in Utrecht. Het paar ging met dochter Elizabeth Cornelia, geboren 14 april 1877, wonen aan de Tolsteegsingel Oz. nr. 41.

Van Noordenne was een middelgrote aannemer, die, zoals gebruikelijk in die tijd, met zijn vennoten bouwterreinen kocht, voornamelijk in de omgeving van de Jutfaseweg, waarop zij huizen bouwden, die verhuurd en later verkocht werden.

Toen in 1901 de naamloze vennootschap “Maatschappij ‘Voorzorg’ tot exploitatie van bouwterreinen” bouwpercelen ging verkopen ten noorden van het Stadsziekenhuis kocht Jacob van Noordenne twee achter elkaar gelegen percelen bouwterrein, Catharijnesingel 73 en Justus van Effenstraat 18. Hij bouwde de beide woningen en betrok met zijn gezin in september 1903 de woning aan de Catharijnesingel. Mogelijk was de woning aan de Justus van Effenstraat bestemd voor zijn enige dochter, als woning na haar huwelijk. Uit krantenadvertenties uit die periode is echter op te maken dat de aannemer Van Noordenne hier kantoor hield.

Jacob van Noordenne was niet alleen aannemer maar ook bestuurder pur sang. Hij was tot aan zijn dood raadslid van de

vak 17 nr. 125

Ir. Willem Verloop is fabrieksdirecteur. Zijn bedrijf de NV. Machine- en Scheepsbouwfabriek Verloop & Co was gevestigd op de 2e Daalsedijk 12 te Utrecht.

Deze fabriek werd op 17 mei 1899 opgericht door de broers Willem Hendrik en Johannes Nicolaas Verloop en door nog twee geldschieters voor de periode van 5 jaar en 7 maanden. Hierbij bracht Willem Hendrik Verloop het fabrieksgebouw in, dat hij enkele maanden eerder had gekocht.

Na deze periode besloten de oprichters op 30 juli 1904 de Vennootschap onder firma te ontbinden en de vrijkomende gelden te verdelen. Enige maanden later werd er een nieuwe vennootschap opgericht onder de naam Machinefabriek Utrecht, v.h. Verloop & Co. ook weer gevestigd 2e Daalsedijk. Onder de oprichters bevonden zich o.a. Willem Hendrik Verloop maar ook Jacob van Noordenne. In de loop van haar bestaan was Ezechiel Abraham Hamburger (hier begraven vak 17 nr 162) ook commissaris van deze fabriek. In 1930 was de machinefabriek in liquidatie

gemeente Utrecht. Daarnaast vervulde hij tal van bestuursfuncties, zoals in de Utrechtse Handelsvereniging, het Comité voor Werkverschaffing, de Bond van Patroons in de Bouwvakken, de aannemersvereniging 'De Unie' en de Heinsius Bank. Tevens had hij een aantal commissariaten.

Jacob van Noordenne stierf plotseling op dinsdagmorgen 9 oktober 1917 in de ouderdom van bijna 67 jaar. Zijn vrouw Cornelia overleed ruim 8 jaar later en werd ook in dit graf bijgezet.

Maar hoe komt het dat Verloop ook hier begraven ligt? Welnu:

De enige dochter van Jacob en Cornelia van Noordenne was Elizabeth Cornelia. Zij huwde op 28-jarige leeftijd op 29 augustus 1905 met de 27-jarige Willem Hendrik Verloop.

Het pas getrouwde paar betrok de bovenwoning van de fabriek aan de 2e Daalsedijk. Lang hebben ze daar niet gewoond want 2 jaar later, september 1907, verhuisde het echtpaar, met hun 2 jaar oude zoon en enig kind, Jan Willem Jacob, naar de Pasteurstraat 7. Ook dit was maar van korte duur. In mei 1911 verhuisde het gezin naar de Lange Nieuwstraat 77. Na enige omzwervingen kwam de familie begin dertiger jaren van de vorige eeuw op de Soestdijksestraatweg in Bilthoven terecht.

Hun zoon, Jan Willem Jacob Verloop, voegde na het overlijden van zijn grootouders de naam van zijn moeder toe en noemde zich voortaan Van Noordenne Verloop. Jan Willem trouwde op 20 mei 1932 met Dieuwke Gijsberta Petronella van Vloten. Zij gingen wonen op het Servaasbolwerk 9. Het echtpaar kreeg één dochter Johanna Elizabeth Jacoba, en met haar stierf ook de naam Van Noordenne Verloop uit.

De Hamburgers

Opvallend op Kovelswade zijn de vier identieke en naast elkaar staande grafstenen, omgeven door een hekwerk.

Iedere steen heeft een marmeren krans bovenaan en aan de zij-kanten marmeren pilaartjes. Alle vier hebben een hebreeuwse tekst. Hier werden de vier ongehuwde nakomelingen begraven van Abraham Ezechiël Hamburger en Mietje Hamburger. De eerste, die hier begraven werd, was de industrieel Ezechiël Abraham Hamburger, ingenieur bij de spoorwegen. Hij vervulde vele functies, o.a. in het bestuur van de Jaarbeurs, de Steenkolen-Handels-vereening, de Metaalbond, hij was voorzitter van de Ned. Mij voor Nijverheid, en voorzitter van het departement Utrecht van de Ver. Ned. Fabriekaat.

Ezechiël, geboren in 1878, overleed 30 januari 5685 (= 1925). Het tweede graf is van Wilhelmina Hamburger, arts, geboren in 1890, overleden 30 april 5706 (= 1946), het derde graf is van Maurits Hamburger, geboren 1888, overleden 1 mei 5715 (= 1955) en het vierde van Leentje Hamburger, geboren 1885 en overleden 19 september 5722 (= 1962).

De letters H.R.I.V. en Z.R.I.V., onderaan op de grafstenen, betekenen: hij ruste in vrede en zij ruste in vrede.

vak 17 nr. 162

Jacobus van Es sr.

In vak 22 grafnummer 196, liggen twee gelijksoortige, roodbruine granieten grafstenen. Dit zijn de graven van Jacobus van Es sr., zijn echtgenote en van hun 2 ongetrouwde dochters. Deze grafmonumenten, opgericht begin 60er jaren uit de vorige eeuw, doen vermoeden dat de personen die hierin begraven liggen omstreeks die tijd zouden zijn overleden. Niets is minder waar.

vak 22 nr. 196

Jacobus van Es Sr. werd 17 december 1845 te Utrecht geboren als zoon van Johannes van Es en Frederika Gammelkoort. Hij trouwde op 10 november 1869, op 23-jarige leeftijd, met de toen 26-jarige Anna Christina Vahlkamp, dochter van Hendrik Martinus Frederik Vahlkamp en Anna Kruger uit Hoevelaken. Het paar ging wonen Pauw-

straat 11 bis en verhuisde al snel naar Vreeburg 88 waar 4 kinderen werden geboren. In 1875 verhuisde het gezin naar de Vleutenseweg 26, waar het gezin werd uitgebreid tot 8 kinderen.

Uiteindelijk werd na aankoop en 'vertimmering' het winkelwoonhuis Steenweg 5 betrokken. In de loop van de jaren werden ook nog de buurhuizen Steenweg 7 t/m 15 verworven. Uit de woninglijst van de Steenweg is op te maken dat vader Jacobus, als bouwkundige stond ingeschreven en zijn oudste zoon Jacques als 1e timmerman. Van Es sr. had een bouwbedrijf waarin zijn zoon ook werkte en samen hadden zij aan het eind van de 19e eeuw een groot aantal woningen gebouwd en 'vertimmerd' in de stad. Van Es sr. kocht onderhands, maar ook op openbare veilingen, veelal slecht onderhouden huisjes, vertimmerde deze of sloopte ze en bouwde dan wat nieuws voor de verhuur of verkoop, veelal ook weer op veilingen. Ook kochten zij bouwpercelen in de nieuwe wijken die eind 19e eeuw ontstonden, en stichtten daarop nieuwe woningen; onder andere aan het Kerkepad, in de Haagstraat, langs de Leidse Rijn, aan de Vleutenseweg, in de Justus van Effenstraat en aan de Catharijnesingel. De huizen werden in eerste instantie verhuurd en na vertrek van de huurders verkocht. Toen Jacobus van Es sr. na een ernstige ziekte in 1905 overleed, liet hij ruim dertig huizen na. Zijn overlijden betekende tevens het einde van het bouwbedrijf.

Hij werd begraven op de 1e Algemene Begraafplaats 'Soestbergen' in vak 12 nr.62. In 1921 werd door zijn weduwe Anna Christina van Es-Vahlkamp en de twee ongetrouwde dochters Gerarda en

Hendrika een graf gekocht op de begraafplaats 'Kovelswade'. In dit graf vond de herbegrafenis plaats en werd ook de weduwe bijgezet. Het grafmonument is ook met de tijd meegegaan. Stond er eerst op dit graf een monument overeenkomend met de beide buurgraven, een grafzerk met een grote staande rijkelijk versierde steen, na het overlijden, in 1959, van de jongste ongetrouwde dochter is het oude grafmonument 'met de engeltjes' geruimd en zijn er twee gelijksoortige granieten graven geplaatst. Alleen wist de familie blijkbaar niet meer zo goed in welk jaar hun vader was geboren.

Op de koperen plaat aangebracht op het graf wordt als geboortjaar 1846 vermeld, dit moet zijn 1845. Op de overlijdenskaart van 15 augustus 1905 staat: overleden op 59-jarige leeftijd. Hij werd echter geboren op 17 december 1845.

Wolter Jacobus Heukels

In het trapportaal van het postkantoor op de Neude hangt een bronzen plaat van de Rotterdamse beeldhouwster Johanna Sprenkels, ter nagedachtenis aan de twee ambtenaren van het Utrechts telefoondistrict, Wolter Heukels en Leendert Lans. Dezen presteerden het om in het najaar van 1944 vanuit de bezette Domstad dag en nacht in verbinding te staan met de geallieerden in bevrijd Nijmegen.

Wolter Jacobus Heukels, PTT-beambte werd 23-06-1892 geboren.

Tijdens de oorlogsjaren was hij lid van de illegale "Orde Dienst", in september 1944 maakte hij contact met het reeds bevrijde Nijmegen. Dat kon hij doen vanuit het hoofgebouw van de Nederlandse Spoorwegen, waarin hij met enkele leden van de illegale "Utrechtse Knokploeg" op slinkse wijze had binnen weten te komen. Wolter Heukels leerde deze mensen hoe zij Duitse gesprekken konden afluisteren. Zo konden, een maand lang, de tijdstippen van Duitse treintransporten aan de Engelsen worden doorgegeven.

vak 22 nr. 452

Waarschijnlijk door onvoorzichtigheid van een Engelse journalist is de groep verraden. Op 16 oktober is Wolter Heukels door de SD gearresteerd en 22 januari daarop gefusilleerd in Fort de Bilt.

Op het graf van Heukels staat eenzelfde plaat als in het trapportaal van het postkantoor op de Neude. Op de plaat zien we een als draak uitgebeelde Duitse adelaar, die met zijn klauwen naar het Nederlandse wapen grijpt. Daaronder de initialen PTT en de tekst “W.J.Heukels – L.J.Lans gaven hun leven voor Nederland en Oranje. Hun zwijgen redde hun medewerkers.”

Boven de draak de Nijmeegse brug met parachutisten en een bovenleiding. Links de Domtoren, rechts het postkantoor op de Neude. Als onderband, tussen twee zandlopers, de geheime telefoonlijn met zendtoestel, die Wolter Heukels tussen Utrecht en Nijmegen wist aan te leggen. Wolter Heukels is na de oorlog door de koningin postuum met het verzetskruis geëerd, terwijl het Utrechts gemeentebestuur een laan naar hem heeft vernoemd.

Johanna van Woude

vak 21 nr. 169

Johanna van Woude heette bij haar geboorte Sophia Margaretha Cornelia Junius. Zij is geboren op 23 november 1853 in Tiel als dochter van dominee F.J.J.A. Junius en A.M.T. Burhoven Viëtor. Onder de naam Johanna van Woude schreef zij een twintigtal novellen en romans, waarvan ‘Het Hollandsch Binnenhuisje’ een bestseller werd. Tussen 1884 en 1920 verschenen hiervan vijftien herdrukken.

Johanna huwde met de kandidaat-notaris Van Wermeskerken, zij kregen twee zoons. Later verhuisde het gezin naar Wormerveer. Johanna werd redactrice van de Hollandse Lelie, een weekblad voor jongedames. Het huwelijk was geen succes en Van Wermeskerken stuurde aan op een scheiding. De kinderen werden haar ontnomen. Aanvankelijk bleef ze nog schrijven. In 1893 was zij één van de eerste vrouwen, die lid mochten worden van de Maatschappij der Nederlandsche Letteren. De gedwongen scheiding van haar kinderen kon ze moeilijk verwerken. In 1900 verscheen haar laatste boek. Half juni 1901 constateerde de huisarts een “hersenververking”. Zij werd overgebracht naar het Willem Arntsz-Huis, waar zij in 1904 overleed.

Aanvankelijk werd ze begraven in een gemeentegrav op de begraafplaats Soestbergen, maar na 10 jaar is ze, op verzoek van de familie, herbegraven op Kovelswade.

In 1934, dertig jaar na haar dood en vijftig jaar na het eerste verschijnen van “Het Hollandsch Binnenhuisje”, is op haar graf een monument geplaatst van een treurende vrouw met aan de voet van het monument vier van de door haar geschreven boekjes in steen. Op haar grafsteen staat per abuis, dat ze in 1905 overleed. Er bestaat een familie-vereniging, die het monument onderhoudt.

Nog meer graven

Wij troffen tijdens onze wandeling over Kovelswade naast de eerder beschreven graven nog tal van grafmonumenten aan die zeker de moeite van een bezoek waard zijn. Zij vallen op om verschillende redenen.

De grafplaat in vak 23 nr. 27 van Henne E. de Man door zijn hedendaagse vormgeving.

Het graf van Dr. Carl Feuerlein in vak 17 nr. 139 door gebruikmaking van meerdere steensoorten en de vele symbolieken hierop.

Het graf van A. Begeer in vak 23 nr. 256. Hier is gebruik gemaakt van zink in plaats van steen met daarop de symbolen. Op dit zink zijn de letters en symbolen aangebracht.

Anton Begeer, in leven voorzitter van de Kamer van Koophandel en Fabrieken en eigenaar van de Koninklijke Utrechtsche Fabriek van Zilverwerken is op 7 mei 1910, op 53-jarige leeftijd te Weisser-Hirsch bij Dresden overleden, waar hij ‘tot herstel van zijn gezondheid’ vertoefde en aldaar werd begraven. Later is zijn stoffelijk overschot overgebracht naar Kovelswade en kreeg hij dit bijzondere graf.

Het familiegraf van P.H. Ritter jr. is te vinden in vak 19 nr. 123. Deze dubbele grafzerk, met in het midden de spreuk ‘Bonis vir semper tiro’ (Een man is in het goede altijd een beginneling), steekt strak uit de groene grondbedekking.

Henne E. de Man, vak 23 nr. 27

Dr. Carl Feuerlein, vak 17 nr. 139

Anton Begeer, vak 23 nr. 256

vak 23 nr. 596

Pierre Henri Ritter jr. is op 13 april 1962 op 80- jarige leeftijd in zijn woning aan de Admiraal van Gentstraat 23 te Utrecht overleden.

Er zijn ook graven, waarvan de opschriften aangeven wat de overledenen tijdens hun leven in het werk of in hun vrije tijd betekend hebben. Cornelis Kamp was volgens zijn kantoorgenoten ‘de getrouwe en bekwame chef’. Dit blijkt uit het opschrift op zijn grafsteen in vak 23 nr. 596. Op de grafsteen in vak 26 nr. 220 van H.J.G. Fooy is te lezen dat hij in leven ‘de secretaris van de algemene bond van postduivenliefhebbers’ was.

vak 26 nr. 220

Islamieten

In 1982 is de begraafplaats uitgebreid met een Islami-tisch gedeelte. Een fraai betegelde gebedsplaats geeft dit gedeelte een geheel eigen karakter. Ruim opgezet met plaats voor 600 graven, eventueel uit te breiden met nog 400.

De eerste generatie moslims toonde weinig belangstelling voor het ter aarde bestellen in Utrecht. Velen sloten een verzekering af voor een begrafenis in het moederland. In die landen wordt nooit “geruimd”. Op het ogenblik zien we steeds meer islamieten, die toch hier begraven willen worden. Zij worden volgens de islamitische wijze begraven, in de juiste houding, op de rechterzijde met het gezicht naar Mekka en nooit meerdere overledenen in één graf. IJsselstein is de tweede gemeente in de regio Utrecht, waar een

Het islamitische deel van Kovelswade.

speciaal veld voor islamieten komt. Woerden volgt uiterlijk in 2007.

Dit en nog veel meer is te zien op deze 100-jarige begraafplaats.

Nawoord

Tijdens de wandelingen de afgelopen maanden op deze begraafplaats viel het ons op dat het soms uiterst moeilijk was een bepaald graf te vinden, hoewel het vak- en grafnummer bekend was. Menigmaal verkeerde het betreffende grafmonument in desolate toestand of was het overwoekerd door de al te weelderige beplanting. In een enkel geval was het graf geruimd, ondanks het recht dat de rechthebbende had verkregen om voor onbepaalde tijd in dit graf te mogen begraven.

Na de ingebruikname tot begin jaren twintig van de vorige eeuw werd de begraafplaats aangeduid als 'de nieuwe begraafplaats' of 'de tweede algemene begraafplaats'. Daarna kwam heel af en toe de naam 'Covelswaede' en later 'Kovelswade' voor in de berichtgeving.

Over de betekenis en de herkomst van de naam 'Kovelswade' hebben wij weinig kunnen vinden. De begraafplaats is aangelegd op grond, die volgens de 'Kadastrale Atlas Utrecht in 1832' gelegen was in de gemeente Tolsteeg of Kleinkovelswade in sectie A: genaamd Kovelswade. Op de kaart van de Stadsvrijheid van Utrecht uit 1539 is een 'Covelaersbrug' getekend in het buitengerecht 'Tollesteeg'. Deze brug ligt op de kruising met de Koppeldijk en de 'Weg nae Heemste'.¹ De watergang onder deze brug, stromend vanuit de Wayense wetering naar de Krommerijn, wordt meestal Oudwulfse wetering genoemd. Maar in 1368 was de naam Covelwaderweteringhe. Kovelwader- of Kovelaarswetering was de gebruikelijke benaming van deze wetering vanaf Maarschalkerweerd.² Zij stroomde vanaf de Kovelaarsbrug langs de Kovelaarsdijk en kwam ter hoogte van het Pieter Baan Centrum in de Krommerijn.³

Het is niet uitgesloten dat Tolsteeg en Cleyn Covelwade vroeger afzonderlijke gemeenschappen vormden, die later in elkaar zijn opgegaan.⁴ Cleyn Covelswade was agrarisch ingesteld, terwijl we in Tolsteeg meer stedelijke bedrijvigheid vinden. Uit niets blijkt dat bij de Kovelaarsbrug een hofstede was gelegen met de naam (Cleyn) Covelwade. In 1466 lag buiten de Ganspoort, bij de Kovelaarsbrug de hofstede 'Cranenborch' en het land 'die Katentert'.⁵

Het gerecht 'Groot Covelswade' omvatte Wittevrouwen en Abstede. Weet u de herkomst en/of de betekenis van de naam Kovels-wade of Kovel-swade, vertel het ons.

Mochten de grafrechten niet zijn overgedragen bij leven of na overlijden van de laatste rechthebbende, dan heeft de gemeente de mogelijkheid om 10 jaar na de bijzetting het graf te ruimen. Dit kan voorkomen worden door tijdig het College van Burgemeester en Wethouders te verzoeken na de bijzetting van de laatste rechthebbende het graf voor onbepaalde tijd gesloten te verklaren.

Bronnen :

- Begraafboek administratie Dienst Begraafplaatsen
- HUA. Gedrukte Verzamelingen S.A. XXXVIA nr. 4.05 en 4.06

Noten:

1. M. Donkersloot-de Vrij, Kaarten van Utrecht; blz. 129
2. C. Dekker, Het Kromme Rijngebied in de Middeleeuwen; blz. 236 ev.
3. O.M.D.E. Vervaart, Waar stad en platteland elkaar ontmoeten, Tolsteeg Utrechts buitengerecht in de vijftiende eeuw, in Jaarboek OU 1990, blz. 39 ev.
4. P.W.A. Immink, De Stadsvrijheid van Utrecht, in Opstellen aangeboden aan prof. Jhr. D.G. Rengers Hora Siccama, blz. 362 ev.

Steensoorten van grafmonumenten

Voor het vervaardigen van grafmonumenten kunnen verschillende materialen worden gebruikt, zoals natuursteen, kunststeen, metaal, hout en zelfs glas. Hardsteen was jarenlang het meest gebruikelijk. Omdat er in Nederland, behalve mergel, geen natuursteen voorkomt, moest het ingevoerd worden. België was onze grootste leverancier. Hardsteen werd in platen afgeleverd en dan hier verder bewerkt. Ook de eerste steenhouwers zullen uit het buitenland hierheen zijn gekomen. In 1850 telde Utrecht vier steenhouwers, rond 1900 waren dat er al vijftien en in 1940 zelfs 34.

Tegenwoordig worden vele soorten steen uit de hele wereld ingevoerd. De prijsverschillen zijn niet meer zo groot omdat, ondanks de afstand, de steen uit verre landen goedkoper is. Het verschil zit meer in de bewerking. Een monument kan door een kunstenaar ontworpen worden, maar ook steenhouwers hebben hun eigen ontwerpen. Vooral de versieringen waren vroeger een liefhebberij van de steenhouwer. Tegenwoordig heeft men standaardstenen als voorbeeld. Toch willen steeds meer mensen een eigen inbreng hebben. Vooral jonge mensen willen vaak een aparte steen of een aparte tekst. Een steenhouwer let wel op, dat de tekst goed geschreven wordt en niet schokkend is. Lange of emotionele teksten worden ingekort, zodat ze na tien jaar nog begrijpelijk zijn.

Hardsteen is goed te bewerken. De beste steen komt uit de Ourthe (België) en uit Ierland. Het is herkenbaar aan de blauwgrijsachtige kleur. Bijzonder zijn de fossielen, die vaak op de steen zichtbaar zijn en de mossen, die er in de loop van de tijd op gaan groeien. Hardsteen is niet zo hard als de naam wel suggereert, heel wat stenen liggen er gebroken bij, vooral op oudere gedeelten van de begraafplaats. Toch heeft dat wel zijn charme, velen vinden het juist romantisch en willen het laten zoals het is.

Zandsteen is een gesteente, dat ontstaat uit het samenklitten van zandkorrels. Sinds 1951 mag het hier niet meer ingevoerd en bewerkt worden. Het kwarts uit zandsteen kwam in de longen van de steenhouwers en veroorzaakte silicose, een steenhouwersziekte. De zandstenen grafmonumenten die er nog zijn, worden niet meer gerestaureerd. Ze verworden weer in de natuurlijke staat.

Kalksteen is een sedimentair gesteente, dat hoofdzakelijk bestaat uit koolzure kalk en is meestal van dierlijke oorsprong. Het is er in vele soorten, zoals bianco del mare, travertin, mussele-kalk, maar vooral de franse kalksteen poullinay en vaurion.

Marmer is een duurdere steen. Vooral wit marmer wordt veel gevraagd. Het wordt ingevoerd uit Italië, Griekenland en Portugal. Marmer kan glanzend gepolijst worden, maar in ons klimaat verliest het weer snel zijn glans, bovendien “versuikert” het. Eigenlijk is marmer niet zo geschikt op onze begraafplaatsen, ook het groen van de bomen en struiken tast de steen aan. Marmer wordt vaak gebruikt voor het vervaardigen van ornamenten.

Graniet is de allerduurste natuursteen en moeilijk te bewerken. Het komt voornamelijk uit Zuid-Afrika en tegenwoordig ook uit India en Brazilië. Zwart Zweeds is een bijzonder hard graniet. Op de nieuwe gedeelten van de begraafplaatsen zie je soms hele rijen eentonige grafstenen van graniet. De tekst wordt door een computergestuurde machine in het monument aangebracht. Gepolijst graniet moet regelmatig worden schoongemaakt, anders heeft polijsten geen zin.

Kunststeen mag tegenwoordig niet meer gebruikt worden op onze begraafplaatsen. Het wordt nog wel gebruikt in combinatie met andere materialen voor speciaal ontworpen grafmonumenten.

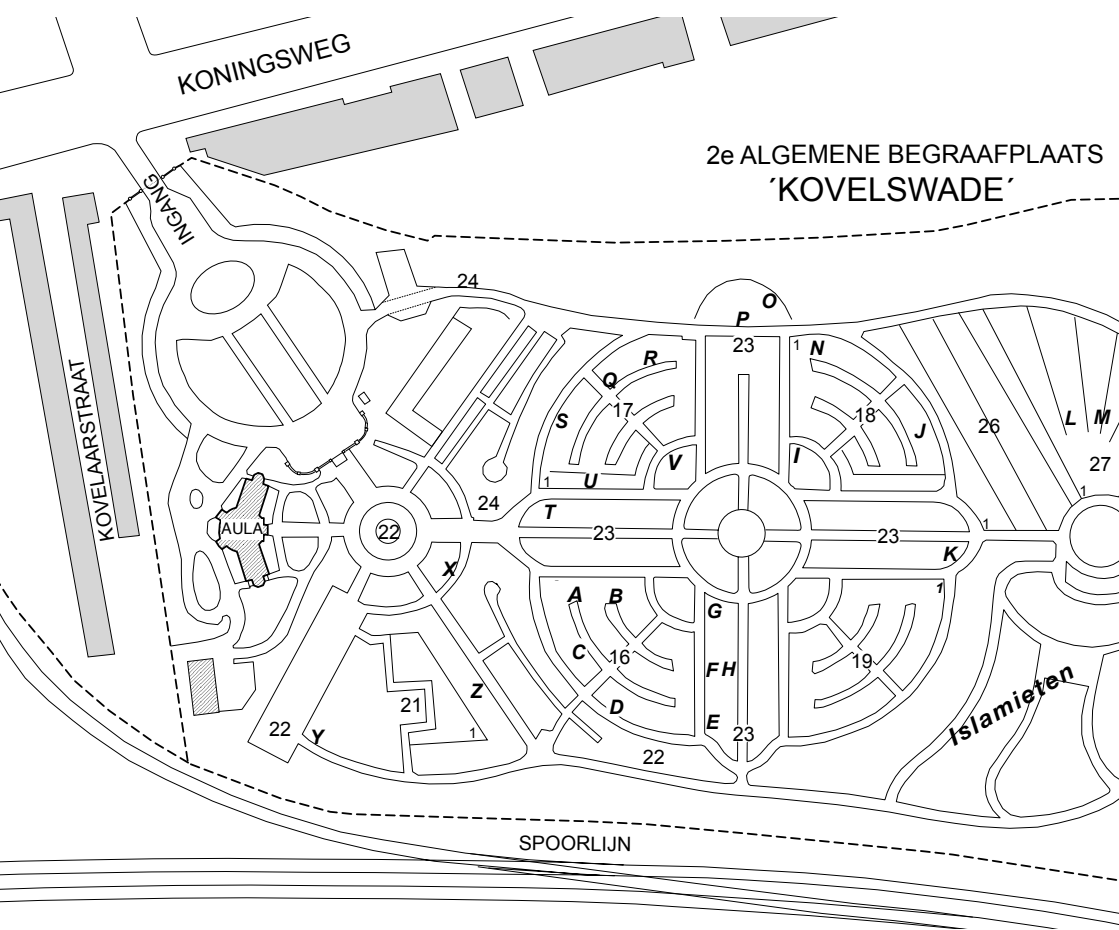
Vooraf in het begin van de 20ste eeuw zien we monumenten van baksteen gemetseld verschijnen. Misschien werden die door nabestaanden zelf gemetseld maar dat mag nu in ieder geval niet meer.

Ijzeren monumenten vinden we ook op onze begraafplaats. Er zijn gietijzeren kruisen met sierlijke bloemmotieven en zelfs een gietijzeren brug. Gietijzer is zeer bros en breekt gemakkelijk, door een laagje roest wordt het sterker. Smeedijzer wordt vaak gebruikt voor hekwerk, als gevolg van roest neemt de dikte toe. Toch zijn in de loop der jaren veel kettingen gebroken of helemaal verdwenen. Hekwerken worden verwijderd als ze een gevaar gaan opleveren en herstellen te duur zou zijn.

Plattegrond van Kovelswade

De letters verwijzen naar de besproken graven, zie de tabel op de volgende pagina.

De cijfers zijn de vaknummers, de kleine cijfers 1 geven de eerste rij aan van het betreffende vak.

Persoonsregister

Naam	Vak nr.	Rij nr.	Legende
Taconis, S.W.	16	1	A
Wijhe, G. van	16	54	B
Ter Haar Romenij, A.B.	16	22	C
Broek, J.	16	103	D
Kuijk, H.C. van	23	79	E
Julsing, J.Ph.	23	60	F
Jonker, G.J.A.	23	48b	G
Agterberg, C.	23	213	H
Quast Hzn, J.	18	164	I
Rooijen- Pauw, J. van	18	91	J
Maria Alletta.	23	361	K
Grolman, A.E.	27	259	L
Penning, L.	27	258	M
Tehupeioring, J.E.	18	1	N
Blom, L.	23	623	O
Weerd, O. de	23	620	P
Oostveen, D. van	17	101	Q
Baljon, J.M.S.	17	91	R
Hoffen, K.K.	17	10	S
Stoove, fam. van	23	416	T
Noordenne Verloop, J. van	17	125	U
Hamburger, E	17	162	V
Es, J. van	22	196	X
Heukels, W.J.	22	452	Y
Woude, J. van	21	169	Z
Islamieten	201		Islamieten

de volgende graven zijn niet ingetekend in de kaart:

Feuerlein, C.	17	139	beschreven in: 'Nog meer graven'.
Begeer, A.	23	256	idem
Ritter, P.H. jr.	19	123	idem
Kamp, C.	23	596	idem
Fooy, H.J.G.	26	220	idem
Man, Henne E. de	23	47	idem
Smit, J.	22	205	beschreven in de inleiding.

**JOHANNA
VAN WOUDE**

S.M.C. VAN WERMESKEREN
— JURIS

**SCHRIJFSTER
EN MOEDER**

OVERLEDEN 26 NOV. 1905.

OPGERICHT 1924
VIFTIG JAAR NADAT HOLLANDSCH
BINNENHUISJE VERSCHREEN.
DOOR HAAR VEREERDEN.

DES VAN HET HEILIG HUWELIJK EN VAN DE MUZIEK DES LEVENS.
S HAAR KINDEREN EN DIZENDE HOLLANDSCHE VROUWEN EEN HOOG LEIDSTEN

HOLLANDSCH BINNENHUISJE	HILL. LEVEN	VERLATEN POST	1905 EN 16
----------------------------	----------------	------------------	---------------

9